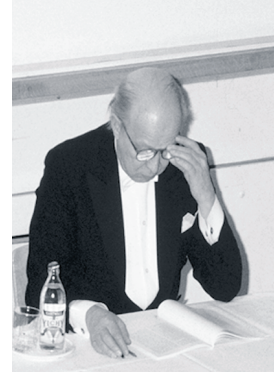

Pentti Rokkanen

* 14.7.1927 † 26.3.2016

PENTTI UOLEVI ROKKANEN syntyi 14.7.1927 ainoana lapsena. Perhe asui Kruununhaassa ja lapsuudessaan Rokkanen harrasti urheilua, parhaiten hän menestyi juoksulajeissa. Rokkanen hankkiutui oppikouluun Ressuun. Lääketieteen opinnot alkoivat vuoden 1947 syksyllä. Nuoren miehen into kirurgiaan oli suuri ja hän pestautui Mikkelin keskussairaalaan ”kesäorjaksi” ruokapalkalla toimien leikkauksissa assistenttina ja instrumenttinhoitajana. Solmujen opettelu tuolin jalkaan sidotun langan avulla oli tuolloin myös ohjelmassa.

Asevelvollisuusajan 1953–1954 jälkeen Pentti Rokkanen lähti Lahden kaupungin-sairaalaan opettelemaan käytännön kirurgiaa. Tuona aikana Lahti oli varsinainen opinahjo, jossa samaan aikaan oli muitakin tulevia professoreja kuten Pekka Tala, Theodor Scheinin, Teuvo Larmi, Mikko Pasila, Ilmo Louhimo ja Markku Seppälä saamassa koulutustaan.

Paluu Helsinkiin tapahtui 1.7.1959, kun Rokkanen valittiin kiertävän apulaislääkärin toimeen I kirurgian klinikkaan (Prof. K. E. Kallion klinikka). Punaisen riskin sairaalan ja I kirurgian klinikan yhdistyessä Töölön sairaalasta muodostui tapaturmakeskus, jonka suuruista ja tasoista ei ollut muissa Pohjoismaissa. 1.11.1966

sinne perustettiin teho-osasto, jossa hän toimi vastaavana lääkärinä yhdessä anestesiologin ja sisätautilääkärin kanssa. Yksikköön tutustuneiden ajan auktoriteettien mukaan kyse oli Euroopan parhaasta traumakeskuksesta. Tulokset perustuivat paljolti uuteen ideologiaan, jonka mukaan kirurgista hoitoa tarvitseva vammapotilas leikattiin niin pian kuin mahdollista.

Töölön sairaalaan perustettiin myös moderni leikkaussali koe-eläinlaboratorioon Pentti Rokkasen aikana.

1.1.1972 Pentti Rokkanen valittiin Keski-Suomen keskussairaalan ortopedian yllä-lääkäriksi. Koti ja perhe olivat Helsingin Marjaniemessä ja toinen asunto Jyväskylässä. Lisäksi Rokkanen toimi tuolloin Suomen Lääkäriliiton puheenjohtajana. Tämä vaati matkustamista usean kerran viikossa Helsingin ja Jyväskylän välillä. Työskentely oli kuitenkin erittäin mielekästä ja aktiivinen kollegaryhmä: Tapani Pyörälä, Jussi Rönty, Tapio Tervo ja Veikko Avikainen tukivat Rokkasta uudistuksissa, jotka tähtäsivät leikkaustoiminnan ratalisointiin ja varsinkin traumakirurgian tehostamiseen. Tuolloin sairaalaan perustettiin myös teho-osasto.

Pentti Rokkanen valittiin Tampereen yliopiston kirurgian professorin virkaan,

jossa hän aloitti 1.8.1975. Tampereen kausi oli hyvin merkityksellinen tieteellisen työskentelyn kannalta. Hän halusi kehittää myös kliinistä toimintaa. Yhdessä Hannu Pätiälän kanssa he kouluttivat leikkausryhmän, jonka toimesta he pystyivät asentamaan potilaan lonkkaan tekonivelen luotettavasti ja turvallisesti jopa noin puolessa tunnissa.

Tasavallan presidentti nimitti hänet ortopedian ja traumatologian professoriksi Helsinkiin ja hän aloitti 1.1.1981 sekä professorina että ortopedian ja traumatologian klinikan ylilääkärinä. Tästä virasta hän jäi eläkkeelle täysin palvelleena 1.8.1994.

Klinikan johtajana Pentti Rokkanen oli esimerkillinen. Hän oli sekä isällinen että vaativa ja kannustava. Hänen koulutuksensa olevan traumakirurgin tärkeimmät ominaisuudet tulivat olla sitkeys ja oppimiskyky. Aina piti yrittää parhaansa, enempää ei voitu vaatia – ja se yleensä riitti. Ellei riittänyt, virheet oli analysoitava ja niistä opittava. Usein analyysi osoitti puutteita yhteistyössä johtaen organisaatorisiin korjauksiin ja seniorilääkärien vastuun korostamiseen. Ylilääkärin kieroilla tuli selväksi; ei ole klinikan potilasta, vaan sinun potilaasi!

Pentti Rokkanen toimi Suomen Lääkäriliitossa puheenjohtajana 1970–1972, Suomen Kirurgiyhdistyksen hallituksessa 1974–1979, Suomen Ortopediyhdistyksen sihteerinä 1963–1967 ja puheenjohtajana 1977–1979. Ortopedian ja traumatologian tutkimussäätiön toiminnassa hän oli alusta alkaen hallituksessa, varapuheenjohtajana ja puheenjohtajana vuoteen 2002. Hän oli myös Pohjoismaisen Ortopediyhdistyksen (NOF) presidenttinä 1988–1990. SICOT:in Suomen delegaattina hän oli vuodet 1986–1994. Pohjola-palkinnon hän sai

vuonna 1992. Suomalaisen Tiedekatemi-an jäseneksi hänet valittiin 1983.

Pentti Rokkasen työuran tärkeä sisältö oli tutkimustyö, ja tutkimustulosten julkaiseminen oli oleellista. ”Mitä ei ole kirjoitettu, sitä ei ole olemassa” oli usein häneltä kuultu sanonta. On harvinaista, että hyvä kliinikko ja taitava kirurgi on myös hyvä tieteentekijä. Pentti Rokkanen oli tätä kaikkea. Hänen oma väitöskirjansa valmistui 1962 ja käsitteli toimenpiteiden vaikutusta reisiluun pään kuolion kehittymiseen. Hän oli kokeellisen tutkimuksen ohella vahvasti mukana erityisesti traumakirurgian kliinisessä tutkimuksessa. Tieteellisten kirjoitusten ”mailin haamuraja” ylittyi ja niitä on yhteensä 1 610, joista originaalijulkaisuja on lähes 400. Ohjattuja väitöskirjoja on 49, joista 34 käsittelee biohajoavia kiinnitysmateriaaleja. Eri yliopistoissa hän oli vastaväittäjänä, kustoksena tai asiantuntijana kaikkiaan 91 kertaa.

Rokkasen kiinnostus biohajoaviin materiaaleihin mahdollisina luunkiinnittiminä heräsi 1970-luvun alussa. Yleisesti käytössä oleva metalli on lujuusominaisuuksiltaan luuta kovempaa ja haurastuttaa sitä. Riittävän alkulujuuden omaavat, lujuuttaan asteittain murtuman paranemisen edetessä menettävät ja lopuksi elimistöstä täysin liukenevat materiaalit vaikuttivat optimaalisilta. Hammaslääkärikäynnin yhteydessä hän otti selvää uusien hammasimplanttien biohajoavista kiinnitysvälineistä. Potilaaksi osuneelta tekniikan professorilta hän sen sijaan urkki selville, kuka Tampereella mahtaisi olla parhaiten perillä muovimateriaaleista. Näiden tapaamisten seurauksena alkoi pitkään jatkunut poikkitieteellinen yhteistyö Tampereen teknillisen korkeakoulun professorin Pertti Törmälän kanssa. Tuloksena tut-

kimustyöstä oli useita alaa mullistavia patentteja. Kehitettyjen implanttien yliveritaiset lujuusominaisuudet hämmästyttivät maailmalla, kun tuloksia esiteltiin sekä ortopedian että materiaaliopin kansainvälisissä kokouksissa. Töölön sairaalaan perustettiin suomalaisittain iso tutkimusryhmä ja samanlainen Tampereelle. Yhdessä nämä tutkimusryhmät muodostivat Suomen Akatemian huippuyksikön. Ryhmät kokoontuivat säännöllisesti. Tutkimustyön seurauksena kehitetyt välineet ovat siirtyneet teolliseen tuotantoon, ja ovat käytössä lähes kaikkialla maailmassa.

Tutkimustyön ohjaajana Pentti Rokkanen oli tinkimätön ja määrätietoinen. Julkaisuista oli jatkuvasti huutava pula. ”Missä on päivän julkaisu?” hän tiedusteli tutkijoilta. Samalla hän oli hyvin innostava ja kannustava tuoden esiin, että hyvä tutkimus avaa enemmän uusia kysymyksiä kuin antaa tehtyihin kysymyksiin vastauksia. Hän oli myös ehdottoman oikeuden-

mukainen, mikä oli luonteenomaista hänen kaikessa toiminnassaan. Kaiken kunioitusta herättävän karisman takana oli kuitenkin loistava englantilainen huumorintaju ja syvä inhimillinen ymmärrys tutkijoiden erilaisia elämäntilanteita kohtaan. Pentti Rokkasen jättämä henkinen perintö ortopedian ja traumatologian kehittämisessä on merkittävä.

Ystäviinsä Pentti piti tunnollisesti yhteyttä päivittäin. Veli-Matti Huittinen kertoi tarinan, että hänen pieni lapsenlapsensa oli tullut kylään ja jo ovella ulkovaatteet päällä tiedusteli: onko Pentti Rokkanen jo tänään soittanut? Ystäviensä kanssa hän myös pelasi korttia. Näissä peleissä oli panoksena muun muassa virtuaalisia luksusjahteja ja kuumaverisiä hevosia, jotka viikoittain vaihtoivat omistajaa – ilman, että kukaan olisi niistä koskaan nähnyt vilaustakaan.

Päivittäisessä elämässä Riitta-vaimo ja perhe tuki Penttiä, ja Pentti perhettä.

*Esa K. Partio
Kirsi Jukkala-Partio
Kimmo Vihtonen
Olli Korkala*